

Annales

Instituti

Archaeologici

XII - 2016

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Una Krizmanić Ožegović

Lektura/Language editor

Boris Beck (hrvatski jezik/Croatian)
Una Krizmanić Ožegović (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Asja Tonc
Marina Ugarković

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambreč

©Institute of archaeology, Zagreb 2016.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 10** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje i Zmajevac, istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2015. godine

- 14** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2015. godine

- 19** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Zaštitna istraživanja nalazišta AN 3B Beli Manastir – Sedmitar na trasi autoceste A5 Beli Manastir – Svilaj

- 24** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive. Zaštitno istraživanje prapovijesno-ga i antičkog nalazišta na trasi autoceste Osijek – Beli Manastir

- 29** **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Zaštitno arheološko istraživanje lokaliteta AN7B Čeminac – Vakanjac na dionici autoceste A5 Beli Manastir – Osijek 2014. i 2015. godine

- 36** **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Zaštitna istraživanja lokaliteta AN 2 Donji Miholjac – Vrancari

- 40** **Katarina Botić**

Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica na južnoj obilaznici grada Donjeg Miholjca 2015. godine

- 46** **Tatjana Tkalčec**

Prapovijesna, rimska i srednjovjekovna naselja na lokalitetu Donji Miholjac – Đanovci – zaštitna arheološka istraživanja u 2015. godini

- 59** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – zaštitno istraživanje naselja sopotske i badenske kulture u Podravini

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 10** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje and Zmajevac, research of multilayered sites in the Danube region in 2015

- 14** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Research results from Batina – Sredno site in 2015

- 19** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Rescue excavation on the AN 3B Beli Manastir – Sedmitar site on the A5 Beli Manastir – Svilaj motorway route

- 24** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive (Abandoned fields). Rescue archaeology of the Prehistoric and Antique site on the Osijek – Beli Manastir motorway route

- 29** **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Rescue archaeological excavation at the AN7B Čeminac-Vakanjac site along the A5 Beli Manastir – Osijek motorway in 2014 and 2015

- 36** **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Rescue excavations of the AN 2 Donji Miholjac – Vrancari site

- 40** **Katarina Botić**

Rescue excavations of the site AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica on Donji Miholjac southern beltway route in 2015

- 46** **Tatjana Tkalčec**

Prehistoric, Roman, Late Antique and medieval settlements at the Donji Miholjac – Đanovci site – rescue archaeological excavations in 2015

- 59** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – rescue research of a Sopot and Baden culture settlement in Podravina

- 63 Zorko Marković
Katarina Botić**
Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2015. godine
Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2015
- 71 Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2015. godine
Slavonski Brod, Galovo, archaeological research in 2015
- 77 Saša Kovačević**
Istraživanja infrastrukture prapovijesnih naselja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak, sezona 2015.
Research into the infrastructure of Prehistoric settlements at the Nova Bukovica – Sjenjak site, season 2015
- 82 Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2015. godini
Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2015
- 86 Jadranka Boljunčić**
Rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka sa srednjovjekovnoga groblja Zvonimirovo (sjeverna Hrvatska), u kontekstu koštanoga i CT dokaza o rijetkoj infratentorialnoj – mastoidnoj trepanaciji
Research results on archaeological human remains from medieval cemetery Zvonimirovo (northern Croatia), in the context of bone and CT evidence of a rare infratentorial – mastoid trepanation
- 93 Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Mario Gavranović**
Dolina – Babine grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2015. godine
Babine grede in Dolina – research of a Late Bronze Age settlement in Posavina in 2015
- 99 Tatjana Tkalčec**
Kasnosrednjovjekovni arheološki kompleks Grubišno Polje – Šuma Obrovi – probna arheološka istraživanja u 2015.
Late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi – initial archaeological excavations in 2015
- 113 Siniša Krznar**
Torčec – Cirkvišće, arheološka istraživanja srednjovjekovnog i ranonovovjekovnog groblja 2015. godine
Torčec – Cirkvišće, archaeological research of the medieval and early modern cemetery in 2015
- 117 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić**
Kalnik – Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2015. godini
Kalnik – Igrišće – results of archaeological excavations in 2015
- 122 Andreja Kudelić
Branko Mušič**
Kurilovec – Belinščica – rezultati geofizičkih istraživanja
Kurilovec – Belinščica – results of geophysical research
- 127 Tatjana Tkalčec**
Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – arheološko konzervatorski radovi na kuli u 2015.
Vrbovec Castle in Klenovec Humski, archaeological and conservation works on the keep in 2015

<p>136 Asja Tonc
Mateja Hulina</p> <p>Preliminarni rezultati zaštitnih istraživanja na prostoru prezentacijskog platoa kod špilje Vrlovke</p>	<p>136 Asja Tonc
Mateja Hulina</p> <p><i>Preliminary results of rescue excavations in the area of presentation plateau near Vrlovka cave</i></p>
<p>139 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Benčić</p> <p>Stancija Blek (Tar), kampanja 2015. g.: nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja i prezentacija rezultata široj javnosti</p>	<p>139 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Benčić</p> <p><i>Stancija Blek (Tar), 2015: continuation of archaeological research and conservation activities, and presentation of results to the public</i></p>
<p>144 Goranka Lipovac Vrklijan
Ivan Valent
Ana Konestra
Ivana Ožanić Roguljić</p> <p>Antički proizvodni keramičarski kompleks u Crikvenici – zaključna istraživanja 2015. godine</p>	<p>144 Goranka Lipovac Vrklijan
Ivan Valent
Ana Konestra
Ivana Ožanić Roguljić</p> <p><i>Roman pottery production complex in Crikvenica – conclusive research in 2015</i></p>
<p>152 Ivan Radman-Livaja
Asja Tonc</p> <p>Rezultati probnih iskopavanja na Gradini Sv. Trojice 2015. godine</p>	<p>152 Ivan Radman-Livaja
Asja Tonc</p> <p><i>Results of trial excavations on Sveta Trojica Hillfort in 2015</i></p>
<p>155 Kristina Turkalj
Nera Šegvić
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p>Brač Novo Selo Bunje 2015.</p>	<p>155 Kristina Turkalj
Nera Šegvić
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p><i>Brač Novo Selo Bunje in 2015</i></p>
<p>160 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p>Rimska vila u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar) – arheološka istraživanja 2015. godine</p>	<p>160 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p><i>Roman villa in Soline Bay on the Island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) – archaeological investigation in 2015</i></p>

Terenski pregledi

167 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji istočne obilaznice Vinkovaca

170 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2015. godini

173 **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Terenski pregled i arheološki nadzor na izgradnji obilaznice Donjega Miholjca

176 **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda područja Grada Našice (naselja Granice, Polubaše i Rozmajerovac) 2015. godine

185 **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Koška 2015. godine

192 **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Prikaz rezultata druge faze sustavnog terenskog pregleda gornje Podravine

196 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Rezultati terenskih pregleda na području podvelebitskog Primorja i neposrednog zaleđa

201 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Rezultati aktivnosti projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2015. g.: terenski pregledi, obrada arheološke građe, popularizacija znanosti

Field Surveys

167 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci beltway

170 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2015

173 **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Field survey and archaeological supervision during the construction of the Donji Miholjac beltway

176 **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Results of field survey in the City of Našice area (settlements Granice, Polubaše and Rozmajerovac) in 2015

185 **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Results of a field survey of Našice and Koška municipalities in 2015

192 **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Results of the second phase of a systematic field survey in Upper Podravina

196 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Results of field survey in sub-Velebit Coast and hinterland

201 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Results of the „Archaeological topography of the Island of Rab“ project in 2015: field surveys, processing of archaeological finds, popularization of science

Eksperimentalna arheologija

207 Andreja Kudelić

Eksperiment u arheologiji – priprema i sastav lončarske smjese

Experimental Archaeology

207 Andreja Kudelić

Experiment in archaeology – preparation and composition of clay paste

Zračna arheologija

**213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić**

Zračno rekognosciranje, Osječko-baranjska županija 2015. godine

Aerial archaeology

**213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić**

Aerial reconnaissance, Osječko-baranjska County in 2015

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

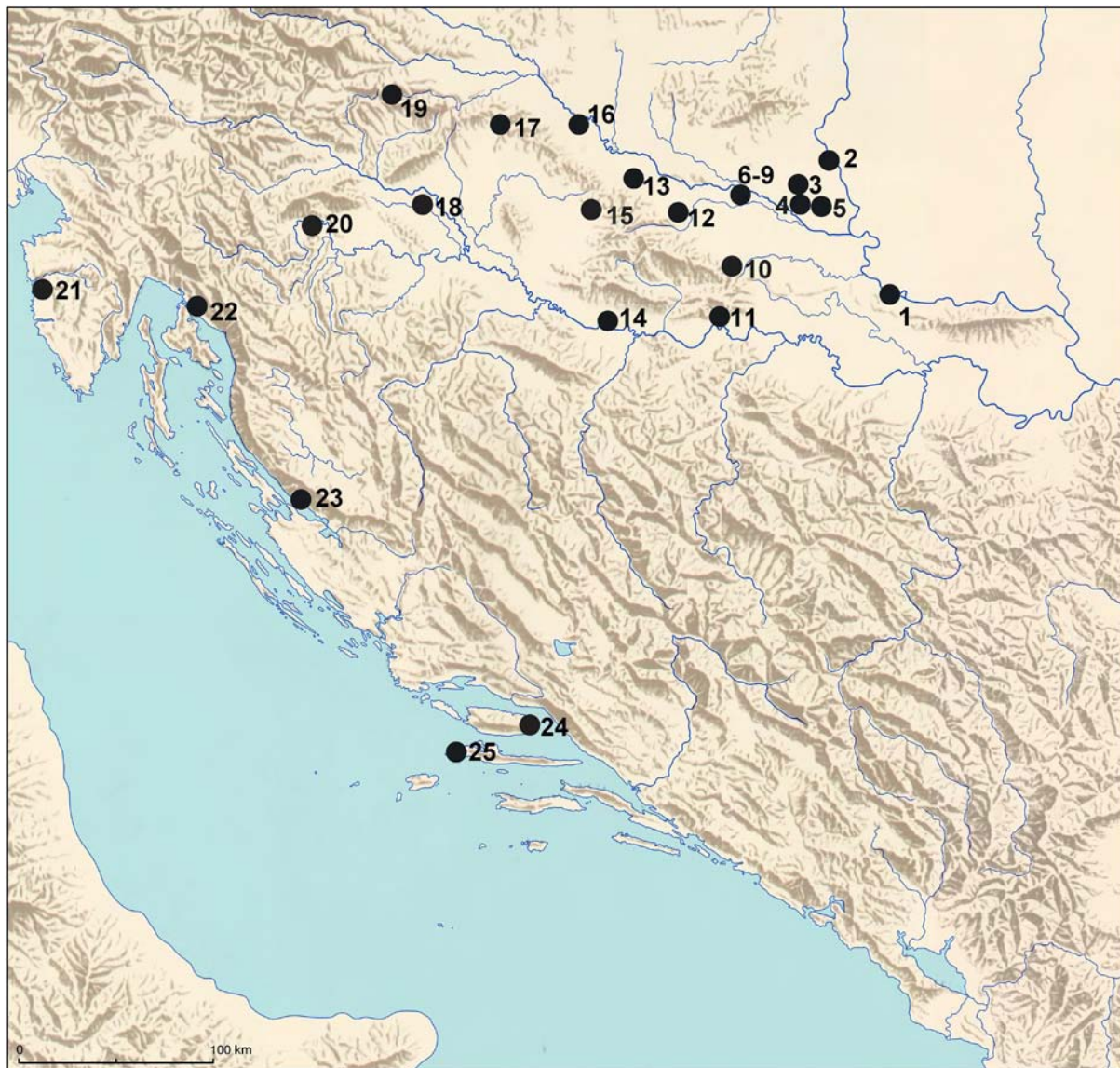
223-234

Additional scientific activity of the Institute

223-234

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Sotin, Srednje polje i Zmajevac	14. Dolina – Babine grede
2. Batina – Sredno	15. Grubišno Polje – Šuma Obrovi
3. AN 3B Beli Manastir – Sedmitar	16. Torčec – Cirkvišće
4. AN 7A Jagodnjak – Napuštene njive	17. Kalnik – Igrišće
5. AN 7B Čeminac – Vakanjac	18. Kurilovec – Belinščica
6. AN 2 Donji Miholjac – Vrancari	19. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
7. AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica	20. Vrlovka
8. AN 6 Donji Miholjac – Đanovci	21. Tar – Stancija Blek
9. AN 7 Donji Miholjac – Panjik	22. Crikvenica – Igralište
10. Podgorač – Ražište	23. Gradina Sv. Trojica
11. Slavonski Brod – Galovo	24. Brač – Novo Selo Bunje
12. Nova Bukovica – Sjenjak	25. Sveti Klement – Soline
13. Zvonimirovo – Veliko polje	

Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2015. godine

Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2015

Zorko Marković
Katarina Botić

Primljeno/Received: 09. 06. 2016.
Prihvaćeno/Accepted: 17. 06. 2016.

Institut za arheologiju iz Zagreba proveo je tijekom listopada 2015. g. arheološka istraživanja neolitičkog naselja sopotske kulture na lokalitetu Ražište u Podgoraču. Istraživanje je nastavljeno na južnom dijelu parcele i nadovezalo se na prostor istražen 2013. g. Na istraženju površini od 50 m² djelomično je istražena velika zemunica, gotovo cijela veća i dublja jama, dvije manje jame, nekoliko stupova i velik broj stupića i kolčića unutar jama. Pokretni nalazi pripadaju tipu Ražište sopotske kulture, ali je ustanovljeno da se u dvjema jamama nalazi materijal koji u potpunosti ne sadržava sve elemente ovog tipa. Radiokarbonski datumi pokazali su da se radi o starijim jamama te možemo pokretnu građu s ovog lokaliteta smjestiti u dva horizonta.

Ključne riječi: Podgorač, Ražište, naselje, neolitik, Ražište tip sopotske kulture

Keywords: Podgorač, Ražište, settlement, Neolithic, Ražište type of Sopot culture

Institut za arheologiju iz Zagreba proveo je između 21. i 31. listopada 2015. g. na nalazištu Ražište u Podgoraču (k.č. 437) nastavak sustavnih arheoloških istraživanja neolitičkog naselja sopotske kulture tipa Ražište.¹

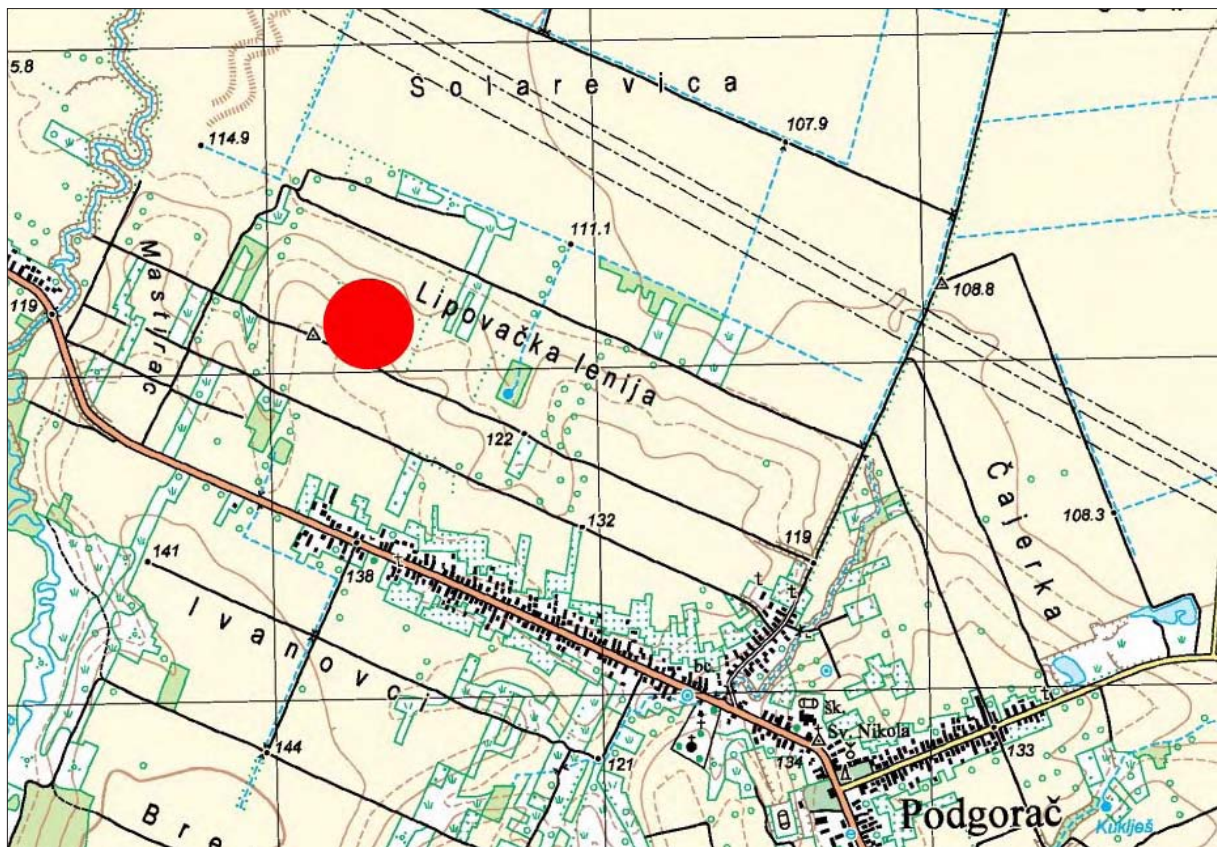
Arheološki lokalitet Ražište kod Podgorača, 11 km istočno od Našica i smješten na sjeverozapadnoj padini blizu sela (sl. 1), poznat je još od 1965. g., a 1975. g. tu je provedeno pokusno iskopavanje na površini od 75 m² (iskopavanje je proveo Zavičajni muzej Našice pod vodstvom Z. Markovića). Rezultati su objavljeni u više domaćih i stranih publikacija (Marković 1984; 1985; 1994; 2012). Na temelju tih nalaza, kao i nalaza s još dva lokaliteta na našičkom području, izdvojen je tzv. tip Ražište sopotske kulture u njezinoj ranoj fazi. Voditelj istraživanja je tada primijetio da se u Slavoniji oko Našica i Đakova u I. ili krajem I. stupnja klasične sopotske kulture, koja se prostire istočno, nakon spiraloid B stupnja starčevačke kulture, stvara specifična kulturna pojava koja se okvirno može smjestiti u razdoblje od oko 5000. do 4700. godine prije Krista. Ukrasi na keramici upućuju na veze s vinčanskom i linearno-trakastom kulturom.

Kasnije je ovom tipu pridružen lokalitet Novi Perkovci – Krčavina kod Đakova (Marković, Botić 2008), a u novije vrijeme i lokalitet Golinci–Selište kod Donjeg Miholjca (Čataj, Janeš 2013).

Godine 2011. izvršeni su pripremni radovi za nastavak istraživanja, a 2013. započet je prvi dio istraživanja. Otvorena je površina od 100 m² na južnom dijelu njive pok. Franje Markovića iz Podgorača, tj. na najvišem dijelu terena jer se sam lokalitet nalazi na sjevernoj padini koja za sunčanih i jasnih dana ima vizualnu komunikaciju s planinskim lancem u južnoj Mađarskoj. Tom su prilikom otkriveni tragovi 6 objekata (SJ 002, 066, 070, 074, 076, 078) od kojih su istraženi ili djelomično istraženi SJ 002, 066, 070, 078. Objekti su bili okruženi stupovima, a dio stupova nalazio se unutar samih objekata. Među brojnim nalazima izdvojili su se litički (polirane sjekire, bradve i dlijeta, brusni kamen, žrvanj, nožići, strugači, odbojci te jezgre). Keramički nalazi sadržavali su dijelove bikoničnih i zaobljenih finih i grubljih zdjela i lonaca te posuda na punoj i šupljoj nozi. Među ukrašenim nalazima treba spomenuti urezanu sjedeću girlandu, kao i plastične aplikacije. Pronađeni su i ulomci kućnog lijepra.

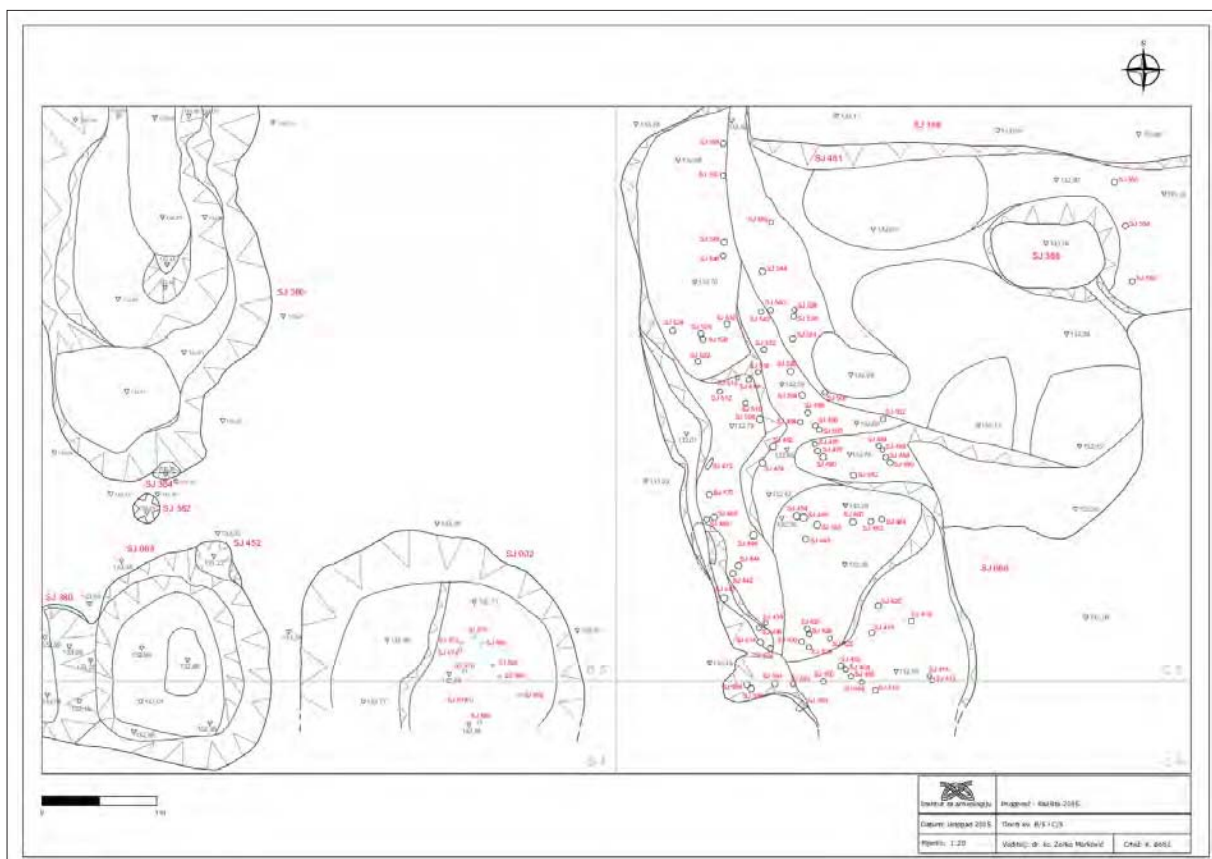
Istraživanjima 2015. g. obuhvaćeno je 50 m² u nastavku otvorene površine iz 2013. g. (sl. 2–3). Na istraženju površini otkriven je veći objekt SJ 386/387 (□ B/5), izdužena duboka jama koja svojim sjevernim dijelom ulazi u profil (3,26 m x 2 m). U istom su kvadrantu istražene jame SJ 064/065 (definirana 2013. g., ali neistražena; 1,90 x 1,45 m) i uz nju vezana manja jama SJ 380/381 (1 x 0,8 m) te manji dio velike jame SJ 002/003 (većim dijelom istražene 2013. g.). Na istočnom dijelu istražene povr-

¹ Ova istraživanja do 2013. g. provodila su se u okviru znanstveno-istraživačkog projekta Instituta za arheologiju u Zagrebu „Prapovijesni identitet prvih zemljoradničkih populacija kontinentalne Hrvatske“ (197-1970685-0681) čiji je voditelj bio dr. sc. Zorko Marković. Istraživanje provedeno u listopadu 2015. financirano je sredstvima Ministarstva kulture i vlastitim sredstvima Instituta za arheologiju. Istraživanja je vodio dr. sc. Zorko Marković, viši znanstveni suradnik iz Instituta za arheologiju, a u istraživanjima su sudjelovale Katarina Botić, dipl. arheologinja, znanstvena novakinja Instituta za arheologiju (zamjenica voditelja), Danimirka Podunavac, dipl. arheologinja iz Našica, Jasna Jurković iz Zavičajnog muzeja Našice te šest radnika iz Podgorača.

Sl. 1 Položaj lokaliteta Ražište.

Fig. 1 Location of the Ražište site.

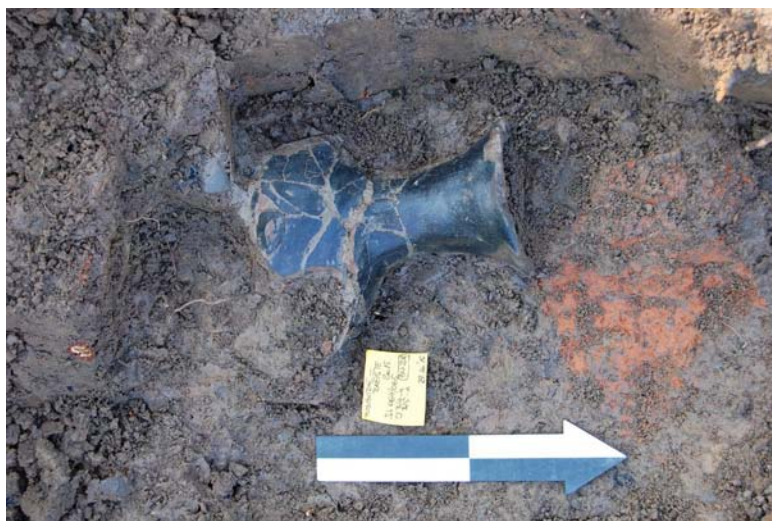
Sl. 2 Plan istraženog dijela nalazišta u 2015. g. (izradila: K. Botić).

Fig. 2 Layout of the explored area of the site in 2015 (made by: K. Botić).

Sl. 3 Zračna fotografija istraženog dijela lokaliteta u 2015. g., pogled prema sjeveru.

Fig. 3 Aerial photo of the explored area of the site in 2015, view to the north.

Sl. 4 PN 28 u zapuni jame SJ 064 prilikom istraživanja – ispod donjeg dijela posude (gore) nađen je i gornji dio (dolje) (snimila: K. Botić).

Fig. 4 SF 28 in fill of the pit SU 064 during the excavation – under the lower part of the vessel (up) the upper part of it was found (down) (photo: K. Botić).

Sl. 5 Dio keramičkih nalaza iz zapune jame SJ 064 (snimila: K. Botić).

Fig. 5 Part of pottery finds from fill of the pit SU 064 (photo: K. Botić).

šine otkriven je veliki objekt. Radi se vjerojatno o zemunici čiji je južni krak, tj. uži rov SJ 066/067, istražen 2013. g. u □ C/4. Prilikom ovogodišnjeg istraživanja u □ C/5 utvrđeno je da je taj rov u stvari sastavni dio zemunice u njezinom jugozapadnom dijelu. Duž zapadnog dijela zemunice protezala se nešto uzdignuta ploha koja je sadržavala veći broj kolčića, a znatan broj kolčića pronađen je i na dnu zemunice duž zapadne strane. Istočni dio zemunice podjednake je dubine i gotovo da nije sadržavao tragove drvenih kolčića. Zemunica je istražena do zdravice, tj. do dubine od 1 m i proteže se gotovo čitavim □ C/5. Na sjevernom dijelu zemunice otkriveno je postojanje tvrde nabijenog sloja SJ 451 čija se tvrdoća razlikovala od ostatka zapune zemunice. Taj je sloj sadržavao više tragova usitnjenog lijepa te nešto manje keramike. Na samom sjevernom rubu □ C/5, a gotovo odmah ispod humusa, uočen je tvrdo nabijeni sloj svijetle boje SJ 389 koji bi mogao pripadati neizgorenoj podnici kuće, ali bi isto tako mogao biti dio recentnih aktivnosti na nalazištu. Ovaj se sloj proteže duž cijelog □ C/5 smjerom istok–zapad i manjim dijelom ulazi u □ B/5. Buduća će istraživanja pokazati o čemu je ovdje riječ. Sama zemunica izlazi iz okvira ovog kvadranta i to prema istoku (u □ D/5) te sjeveru (u □ C/6).

Istraženi objekti u □ B/5 sadržavali su znatne količine keramičkih nalaza te nešto litike i lijepa. Zapune su sadržavale i dosta ugljena. Zemunica u □ C/5 nije sadržavala toliko nalaza keramike, a litičkog je materijala bilo podjednako.

Prema ovogodišnjim nalazima pokretne i nepokretne materijalne kulture ponovno se radi o Ražište tipu sopotske kulture. Niti ovogodišnjim istraživanjem nije sa sigurnošću utvrđeno postojanje nadzemnih objekata već je samo utvrđeno postojanje

otpadnih, radnih i stambenih jama. Keramički nalazi sastoje se od dijelova bikoničnih i zaobljenih finih i grubljih zdjela i lonaca te posuda na šupljoj nozi. Među ukrašenim nalazima valja spomenuti urezanu sjedeću girlandu, kao i plastične aplikacije te urezane trake s ubodima no bez slikanja. Od litičkih nalaza pronađena je samo polovina polirane bradve dok se ostatak nalaza uglavnom sastoji od jezgri i odbojaka različitih faza obrade (sl. 10). Prilikom istraživanja keramički nalazi u jamama SJ 064 (sl. 4–5) i 386 (sl. 7–8) izgledali su donekle različito od nalaza iz ranije istražene jame SJ 002 (Marković, Botić 2014: 67, Sl. 6) te novoistraženog dijela velike jame SJ 066 (sl. 6) i sloja SJ 451 (sl. 9). U ove dvije jame nedostajali su neki elementi tipa Ražište kao što su zoomorfne aplikacije na trbuhu i rubu posuda te ulomci s urezanim sjedećom girlandom ili trakom s ubodima (pronađen je znatno manji broj takvih ulomaka) za razliku od jama 002, 066 i sloja 451 u kojima su ti elementi prisutni u većem broju. Radiokarbonski datumi pokazali su da se vjerojatno radi o starijim jamama na zapadnom dijelu istraženog dijela nalazišta dok su mlađe jame grupirane na srednjem i istočnom dijelu istraženog dijela. Jama SJ 002 većim dijelom istražena u 2013. g. datirana je jednim radiokarbonskim datumom u 6004±27 BP (DeA-5159, 4934–4848 calBC 68.2%, 4982–4806 calBC 95.4%), a jame SJ 064 i 386 istražene u 2015. g. datirane su u 6413±30 BP (DeA-8339, 5467–5364 calBC 68.2%, 5470–5327 calBC 95.2%) i 6109±29 BP (DeA-8338, 5196–4987 calBC 68.2%, 5207–4943 calBC 95.4%).²

2 Radiokarbonske analize uzoraka ugljena izvršio je Hertelendi Laboratory of Environmental Studies, Debrecen, Hungary.

Sl. 6 Dio keramičkih nalaza iz zapune jame SJ 066 (snimila: K. Botić).

Fig. 6 Part of pottery finds from fill of the pit SU 066 (photo: K. Botić).

Sl. 7 PN 23 u zapuni jame SJ 386 prilikom istraživanja (snimila: K. Botić).

Fig. 7 SF 23 in fill of the pit SU 386 during the excavation (photo: K. Botić).

Sl. 8 Dio keramičkih nalaza iz zapune jame SJ 386 (snimila: K. Botić).

Fig. 8 Part of pottery finds from fill of the pit SU 386 (photo: K. Botić).

Sl. 9 Dio keramičkih nalaza iz sloja SJ 451 (snimila: K. Botić).

Fig. 9 Part of pottery finds from layer SU 451 (photo: K. Botić).

Sl. 10 Dio litičkih nalaza iz svih istraženih objekata (snimila: K. Botić).

Fig. 10 Part of the lithic finds from all explored features (photo: K. Botić).

Moguće je da se radi o dvije faze naselja, a zanimljivo je grupiranje objekata na zapadnom dijelu nalazišta jer se oko 500 m sjeverozapadno nalazi lokalitet Breški (Gaj) te nešto više od 500 m sjeveroistočno³ lokalitet Crni panj (kanal) na kojima su pronađeni ostaci starčevačke kulture. Neki elementi ukrasa i oblikovanja keramike prepoznati u starijim slojevima na Ražištu vjerojatno potječu iz kruga starčevačke keramičke produkcije, no svakako treba uzeti u obzir i utjecaj rane linearnotrakaste keramike čiji su ostaci nedavno otkriveni na lokalitetu Vrancari kod Donjeg Miholjca. Utjecaj kasnije linearnotrakaste keramike prepoznaje se i u kasnijoj fazi na samom lokalitetu Ražište.

Nalazi tipa Ražište novijim su istraživanjima potvrđeni na lokalitetima Novi Perkovci – Krčavina kod Đakova te Golinci – Selište kod Donjeg Miholjca. S područja istočne i srednje Slavonije, tj. od zapadnog dijela istočne Slavonije koje uključuje prostor Đakovštine, ovi impulsi kretali su prema Mađarskoj gdje se stvara tip Bicske sopotske kulture, koji prethodi lendelskoj kulturi te prema zapadnom dijelu sjeverne Hrvatske, gdje se stvara tip Brezovljani. Značaj ovog eponimnog lokaliteta pokazat će nastavak arheoloških istraživanja jer se Ražište tip sopotske kulture razlikuje od prostora klasične sopotske kulture u istočnom dijelu Slavonije.

3 Ovaj se lokalitet nalazi direktno ispod lokaliteta Ražište, u podnožju uzvisine.

Literatura

- Čataj, L., Janeš, A. 2013, Golinci–Selište, Naselje iz prapovijesti i srednjeg vijeka, in: J. Višnjić (ed.), *Nove arheološke spoznaje o donjoj Podravini. Zaštitna arheološka istraživanja na magistralnom plinovodu Slobodnica–Donji Mihaljac*, Zagreb, 165–225.
- Marković, Z. 1984, Neka pitanja neolitika, eneolitika i brončanog doba našičkog kraja i Đakovštine, Znanstveni skup Vukovar 6.–9.10.1981., *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 9, Zagreb, 13–29.
- Marković, Z. 1985, Ražište-tip sopotske kulture, *Arheološki vestnik* XXXVI, Ljubljana, 39–76.
- Marković, Z., 1994, *Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba, Problem kontinuiteta stanovništva i kultura sjeverne Hrvatske od ranog neolita do početka brončanog doba*, Koprivnica.
- Marković, Z. 2012, Novija razmatranja o nekim aspektima sopotske kulture u sjevernoj Hrvatskoj, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 29, 57–69.
- Marković, Z., Botić, K. 2008, O neolitičkoj keramici iz Novih Perkova kod Đakova, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 25, 15–32.
- Marković, Z., Botić K. 2014, Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2013. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. X, 63–68.

Summary

During October 2015 archaeological excavation of the Neolithic Sopot culture site at Ražište near Podgorač was conducted. This site is situated 11 km east of Našice. The second campaign of the systematic excavations started on the area of 50 m² at the northern side from the previously explored area in 2013. The excavated area contained one large pit (SU 386), two smaller pits (SU 064 and 380), a large residential pit (SU 066) containing large number of small wooden post holes mostly at its western part and the rest of the pit SU 002 largely explored in 2013. Three larger wooden post holes were defined between SU 064 and SU 386.

Among pottery finds there were parts of biconical and round bowls and pots of fine and coarse structure as well as vessels on hollow foot. Decorations on pottery shards are: incised "sitting" garland, three-dimensional hornlike applications on the rim or the belly of the vessels and incised "ribbons" with stabbed decoration. A small amount of lithic material was also found, from which only part of one polished stone adze, fragments of whetstone and grinders, blades, scrapers, flakes and cores can be singled out. According to radiocarbon dating and pottery finds, two phases of the settlement can be singled out – older at the western side of the explored area (pits SU 064 and SU 386: DeA-8339, 6413±30 BP, 5467–5364 calBC 68.2%, 5470–5327 calBC 95.2% and DeA-8338, 6109±29 BP, 5196–4987 calBC 68.2%, 5207–4943 calBC 95.4%) and younger at the central and eastern sides (pit SU 002: DeA-5159, 6004±27 BP, 4934–4848 calBC 68.2%, 4982–4806 calBC 95.4% and pit 066 with fill SU 451).